

การประเมินความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการ
สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาหนองคาย เขต 1*
NEEDS ASSESSMENT OF LEARNING ENVIRONMENT MANAGEMENT
IN SCHOOLS UNDER NONG KHAI PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 1

*ชนิษฐา พงษ์ศรี, ประมุข ชูสอน

Kanitta Pongsri, Pramook Chusorn

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย, ประเทศไทย.

KhonKaen University, Nong Khai campus, Thailand

*Corresponding Author, E-mail: Kanitta.pon@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 1 2) ศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 1 จำนวน 302 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับซึ่งมีความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.992 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$)

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการชั้นเรียนสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 2) สภาพที่พึงประสงค์

* Received: 22 March 2025; Revised: 29 May 2025; Accepted: 31 May 2025

ของการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณลักษณะของครูและด้านการจัดการชั้นเรียนสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน และด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 3) ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา ($PNI_{Modified}$) ในภาพรวมพบว่าอยู่ระหว่าง 0.398 ถึง 0.420 ซึ่งลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ ด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล ($PNI_{Modified} = 0.420$) และลำดับความต้องการจำเป็นต่ำสุดคือ ด้านการจัดการชั้นเรียนสร้างสรรค์ ($PNI_{Modified} = 0.398$)

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น, การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1

Abstracts

The purposes of this research were 1) to study the current conditions and desired conditions of learning environment management in schools under Nong Khai primary educational service area office 1, 2) to study the needs of learning environment management in schools under Nong Khai primary educational service area office 1. This research was survey research. The sample group consisted of 302 administrators and teachers under Nong Khai primary educational service area office 1 selected by stratified random sampling. The research instrument was 5 level-rating scale questionnaire. The reliability of this research was 0.992. The data were analyzed by mean, percentage, standard deviation and modified priority need index ($PNI_{Modified}$)

The results of this research were as follow: 1) The overall of the current condition of learning environment management in schools was at the middle level. When considering the average of each aspect, it was found that the highest average was creative classroom management and the lowest average was personnel interaction. 2) The overall of desirable condition of learning environment management in schools was at the high level. When considering the average of each aspect, it was found that the highest averages were teacher characteristic and creative classroom management

while the lowest average was personnel interaction. 3) The overall of priority needs Index of learning environment management was between 0.398 to 0.420. The highest priority needs Index was personnel interaction ($PNI_{Modified} = 0.420$) and the lowest priority needs Index was creative classroom management ($PNI_{Modified} = 0.398$).

Keywords: Needs, Learning Environment Management, Nong Khai Primary Educational Service Area Office 1

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนการเติบโตของประเทศในทุกมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based Economy) ซึ่งต้องการบุคลากรที่มีทักษะสูงและสามารถปรับตัวได้ตามการเปลี่ยนแปลงของโลก เทคโนโลยีและนวัตกรรมกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อรูปแบบการทำงานและการใช้ชีวิต ส่งผลให้การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีบทบาทสำคัญมากขึ้น เนื่องจากมีส่วนช่วยให้มนุษย์สามารถปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมถึงมีความพร้อมในการเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคต (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) โดยเริ่มจากการวางรากฐานที่แข็งแกร่งในสถานศึกษา ซึ่งถือเป็นแหล่งบ่มเพาะและผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาของผู้เรียน ทั้งในด้านความรู้ ความคิดและพฤติกรรม การจัดการสภาพแวดล้อมที่ดี ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความสนใจ ใฝ่รู้ และมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษา (นิตยา แก่นพุด, 2562) นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การสร้างองค์ความรู้ใหม่ และการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีที่มาจากแนวคิดทางการศึกษาสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยคำนึงถึงปัจจัยด้านกายภาพ สังคม และจิตวิทยาที่เอื้อต่อการพัฒนา ศูนย์การเรียนรู้ที่เป็นระเบียบ สะอาด ปลอดภัย และมีบรรยากาศที่ดี จะช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลาย มีสมาธิ และพร้อมสำหรับการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567) นอกจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพแล้ว บรรยากาศทางสังคมและอารมณ์ ก็มีบทบาทสำคัญ ครูที่ให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น จะช่วยให้

เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและผู้เรียน รวมถึงระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง จะช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียนและการพัฒนาทักษะทางสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา จึงเป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษา การจัดการสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ มีแรงจูงใจในการศึกษา และสามารถพัฒนาทักษะทางวิชาการและสังคมได้อย่างสมดุล ทั้งนี้การบริหารจัดการต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (อุไรพร นครธรรมและสุรางคณา มัณยานนท์, 2566) ซึ่งการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษานั้น จะต้องพัฒนาและส่งเสริม 4 ด้าน ได้แก่ 1) บุคลิกภาพของครู 2) การปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน 3) พฤติกรรมการสอนของครู และ 4) เทคนิคการปกครองชั้นเรียน ดังนั้น การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืน และการพัฒนาอย่างเป็นระบบ จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้และเติบโตในทุกมิติ พร้อมเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติในอนาคต (กัลยารัตน์ อีระธนชัยกุล, 2567)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 1 เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาการศึกษา เพื่อส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งสามารถกระตุ้นและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดี จึงได้ดำเนินการตามนโยบายของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดนโยบาย “โรงเรียนสวย นักเรียนสดใส ปลอดภัยทุกพื้นที่” และกลยุทธ์ที่ 5 คือ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งมุ่งเน้นให้โรงเรียนในสังกัด จำนวน 156 โรงเรียนจัดสถานศึกษาให้มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ปลอดภัย และเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาการเรียนรู้ได้สูงสุด ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1, 2567)

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนพัฒนานโยบายและกลยุทธ์ใน

การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในระดับสถานศึกษา เพื่อวางรากฐานผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และส่งเสริมการพัฒนาตามศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1
2. เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 โดยมีกระบวนการดำเนินการดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูจำนวน 1,498 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 302 คน ซึ่งกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ เครซี มอร์แกน และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของโรงเรียน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสภาพภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ตามองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์จริง 3) ด้านคุณลักษณะของครู 4) ด้านการจัดการชั้นเรียนสร้างสรรค์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีการให้คะแนนดังต่อไปนี้

5 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับ มากที่สุด

4 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับ มาก

3 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับ ปานกลาง

2 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับ น้อย

1 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎี เอกสารงานวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นสังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา เพื่อนำมากำหนดโครงสร้างแบบสอบถาม แล้วนำเสนอแก่อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย

2. สร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จากนั้นนำเสนอให้กับอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อเป็นการตรวจสอบความสอดคล้องและความถูกต้องก่อนนำเสนอแก่ผู้ทรงคุณวุฒิ

3. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอแก่ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์พิจารณา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีประสบการณ์การบริหารมากกว่า 5 ปี จำนวน 2 ท่าน และครูผู้สอนวิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ จำนวน 1 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับกรอบแนวคิดการวิจัย (Index of Item Objective Congruence : IOC) และปรับปรุง ซึ่งค่าดัชนีมีความสอดคล้อง อยู่ในช่วง 0.60 – 1.00 จึงสามารถนำไปเก็บข้อมูลได้

4. ตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารและครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) จากการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสอบถามทั้งฉบับพบว่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.992 แสดงว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องภายในและมีความน่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้งานเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามวิจัย

องค์ประกอบการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการ เรียนรู้ในสถานศึกษา	จำนวนข้อ	ค่าความเชื่อมั่น ทดลองใช้ (N=30)
1. การปฏิสัมพันธ์ของบุคคล	11	0.961
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์จริง	7	0.968
3. คุณลักษณะของครู	10	0.981
4. การจัดการชั้นเรียนสร้างสรรค์	11	0.982
รวมทั้งฉบับ	39	0.992

5) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อพิจารณาความเห็นชอบในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม จากนั้นจัดทำแบบสอบถามเพื่อนำไปเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 302 คน โดยผู้วิจัยเตรียมเครื่องมือ และยื่นขอหนังสือความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 1 และแนบแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในรูปแบบลิงค์ และ QR Code โดยใช้ Google Forms ซึ่งได้รับการตอบรับและตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามที่ตอบกลับครบถ้วนสมบูรณ์ รวมทั้งสิ้น 302 คำตอบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ วิเคราะห์โดยการหาค่าแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 วิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิธี Modified Priority Needs Index ($PNI_{Modified}$) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558)

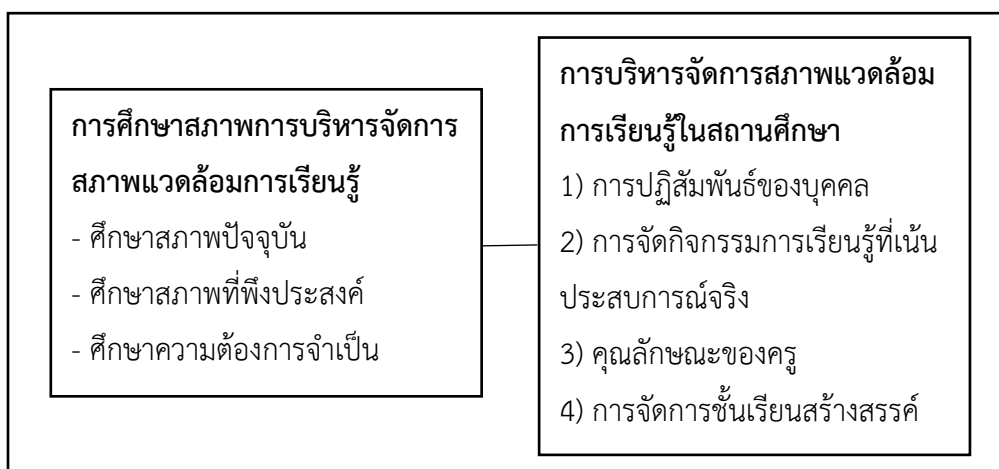
3) จัดลำดับค่าความต้องการจำเป็น หรือ Modified Priority Needs Index : $PNI_{Modified}$ (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558) ของการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 โดยใช้สูตรในการคำนวณ ดังนี้

$$PNI_{Modified} = (I-D)/D$$

เมื่อ	$PNI_{Modified}$	หมายถึง ดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็น
	I	หมายถึง ค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์
	D	หมายถึง ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นดังแสดงในภาพประกอบที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพที่เป็นปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ โดยจำแนกแต่ละด้านตามกรอบแนวคิดการวิจัย 4 ด้าน โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแบบเรียงลำดับความสำคัญของข้อมูล (PNI) ผลปรากฏดังในตาราง

ตารางที่ 2 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 1 ในภาพรวม

การบริหารจัดการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNIModified	ลำดับ
สภาพแวดล้อมการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล		
1. ด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล	3.09	0.55	ปาน กลาง	4.39	0.70	มาก	0.420	1
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ เน้นประสบการณ์จริง	3.16	0.53	ปาน กลาง	4.44	0.64	มาก	0.405	3
3. ด้านคุณลักษณะของครู	3.19	0.51	ปาน กลาง	4.49	0.61	มาก	0.407	2
4. ด้านการจัดการชั้นเรียน สร้างสรรค์	3.21	0.51	ปาน กลาง	4.49	0.59	มาก	0.398	4
รวม	3.16	0.53	ปาน กลาง	4.45	0.60	มาก	0.407	-

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.16$) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการชั้นเรียนสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.21$) และด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.09$)

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการชั้นเรียนสร้างสรรค์และคุณลักษณะของครู มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน ($\bar{X} = 4.49$) และด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 4.39$)

ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษาในภาพรวมพบว่า ค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.398 ถึง 0.420 ลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ ด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล ($PNI_{Modified} = 0.420$) และลำดับความต้องการจำเป็นต่ำสุดคือด้านการจัดการชั้นเรียนสร้างสรรค์ ($PNI_{Modified} = 0.398$)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยข้างต้น สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษาพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งด้านการจัดการชั้นเรียนสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดซึ่งอาจเป็นผลมาจากผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจกรรมในชั้นเรียน ที่มุ่งเน้นพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และการใช้จินตนาการของผู้เรียน มีการจัดสรรพื้นที่และการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีทักษะแห่งอนาคต การดำเนินกิจกรรมในชั้นเรียนที่มุ่งเน้นพัฒนาความคิด รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีทักษะแห่งอนาคต สอดคล้องกับแนวคิดของวิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล กล่าวว่า การจัดสรรพื้นที่และทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง และความภาคภูมิใจในความสำเร็จของตน นอกจากนี้ ยังส่งเสริมคุณลักษณะของนักสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทำให้ผู้เรียนสามารถคิดและลงมือทำในรูปแบบใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2567) และสอดคล้องกับ Stefania Bocconi ที่ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายและน่าสนใจ ซึ่งช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมและการคิดอย่างสร้างสรรค์ (Stefania Bocconi., 2024)

2. ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการจัดการชั้นเรียนสร้างสรรค์และคุณลักษณะของครู มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน ซึ่งอาจเนื่องมาจากห้องเรียนถือเป็นศูนย์กลางในการบ่มเพาะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และบุคลิกภาพของครูก็ถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง ในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี และกระตุ้นให้นักเรียนมีความใฝ่รู้และพัฒนาตนเอง ช่วยหล่อหลอมทัศนคติและพฤติกรรมของนักเรียน ครูที่มีบุคลิกภาพที่ดี จะสามารถสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้นักเรียนใฝ่รู้ และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสอดคล้องกับวิสัย วังษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล ที่ได้กล่าวว่า คุณลักษณะของครูมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาผู้เรียนและสังคมโดยรวม ครูควรมีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์ และยุติธรรมในการทำงาน ซึ่งจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักเรียน นอกจากนี้ ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ก็เป็นคุณสมบัติที่จำเป็น เพราะจะทำให้ครูสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพได้ ครูที่ดีควรมีทักษะในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (วิชัย วังษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2567) สอดคล้องกับวชิราภรณ์ ศรีผา และคณะ ที่ได้กล่าวว่า ครูต้องมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู ปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และสร้างสรรค์นวัตกรรมในการเรียนรู้ การมีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นพื้นฐานจะช่วยส่งเสริมการพัฒนานักเรียนให้มีความรู้และคุณลักษณะที่ดี ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนก้าวสู่นาคตอย่างมีคุณภาพ (วชิราภรณ์ ศรีผา และคณะ, 2564)

3. ผลจากการศึกษาค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา พบว่า ด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลมีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างบรรยากาศการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้เรียน และชุมชน ผู้บริหารจำเป็นต้องสร้างบรรยากาศการปฏิบัติงานร่วมกัน ระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้เรียนและชุมชน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในองค์กร โดยมีการสร้างความร่วมมือ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงศักยภาพอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับณฐกร วรณวัฒน์ และภาวิดา ธาราศรีสุทธิ์ พบว่า ผู้บริหารจะต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการปฏิบัติงาน สามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความยืดหยุ่น เข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ยอมรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ความสามารถของตนแสดงออกอย่างเต็มศักยภาพ รวมถึงสามารถประสานสร้างเครือข่าย ประสานงานกับหน่วยงานภายในและภายนอกสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ณฐกร วรณวัฒน์ และภาวิดา ธาราศรีสุทธิ์, 2564) และสอดคล้อง

กับทฤษฎีของนุสิตา สังสะโอภาส และคณะ ที่กล่าวว่า ปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนเกิดจากพฤติกรรม การติดต่อสื่อสารระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอน รวมถึงการอยู่ร่วมกันในชั้นเรียน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีความสำคัญต่อการทำงานร่วมกันและสร้างบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ดังนั้น การบริหารที่มีประสิทธิภาพจึงต้องส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ที่ดี ทั้งในองค์กรและกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิผลสูงสุด (นุสิตา สังสะโอภาส และคณะ, 2566)

สรุปผลวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลวิจัย

จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ผู้วิจัยสรุปได้ ดังนี้

1) สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการจัดการชั้นเรียนสร้างสรรค์ รองลงมาคือด้านคุณลักษณะของครู ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์จริง และด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล ตามลำดับ

2) สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน คือด้านการจัดการชั้นเรียนสร้างสรรค์และคุณลักษณะของครู รองลงมาคือด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์จริง และด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล ตามลำดับ

3) ความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา อยู่ระหว่าง 0.398 ถึง 0.420 ซึ่งลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ ด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล ($PNI_{Modified} = 0.420$) รองลงมาคือด้านคุณลักษณะของครู ($PNI_{Modified} = 0.407$) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์จริง ($PNI_{Modified} = 0.405$) และลำดับความต้องการจำเป็นต่ำสุดคือ ด้านการจัดการชั้นเรียนสร้างสรรค์ ($PNI_{Modified} = 0.398$)

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้

1) จากผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา ความต้องการที่จะพัฒนาเป็นลำดับที่ 1 คือด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล ดังนั้น

ผู้บริหารและครูควรสื่อสารกับผู้ปกครองอย่างเปิดเผย โปร่งใส และตรงไปตรงมาโดยใช้ข้อมูลสารสนเทศ ที่ถูกต้อง นอกจากนี้ ควรจัดประชุมชี้แจงเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน พร้อมทั้งส่งเสริมให้ครูมีโอกาส แลกเปลี่ยนเรียนรู้และนวัตกรรมทางการศึกษา ตลอดจนมอบหมายงานตามความสามารถและความ สนใจของครูและบุคลากร เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2) จากผลการวิจัยพบว่า ควรมีแนวทางการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ใน สถานศึกษา โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการกำหนดเป็นนโยบายและจัดทำเป็นคู่มือแนวทางการบริหาร จัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาได้นำไปปฏิบัติต่อไป

2.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทางการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ใน สถานศึกษาในรูปแบบ (R&D) เพื่อให้ได้แนวทางที่เป็นประโยชน์สำหรับสถานศึกษาอื่นที่มีบริบท ไกลเคียงกัน

2) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึง ประสงค์ และดัชนีความต้องการจำเป็นการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อคุณภาพทางการศึกษาโดยภาพรวม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542. กรุงเทพมหานคร:คุรุสภาลาดพร้าว.
- กัลยารัตน์ ธีระธนชัยกุล. (2565). การศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อผลการเรียนรู้ ของนักศึกษารายวิชา MGT423 สัมมนาทางการบริหารและการจัดการสมัยใหม่ มหาวิทยาลัย ศรีปทุม. เรียกใช้เมื่อ 17 สิงหาคม 2567 จาก <https://shorturl.asia/p1Ffa>.
- ณฐกร วรรณวัฒน์ และภาวิดา ธาราศรีสุทธิสี. (2564). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานคร. วารสารร้อยแก่นสาร, 6(2), 126–138.
- นิตยา แก่นพุด. (2562). การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษของโรงเรียน กาญจนานุเคราะห์. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 5(1), 63–75.

- นุสิดา สังสะโอภาส และคณะ. (2566). การศึกษาปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ คู่มือการคุณและการหารเลขยกกำลังโดยใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐานของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารวิชาการ มทร. สุวรรณภูมิ (มนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์)*, 8(2), 284-296.
- วชิราภรณ์ ศรีผา และคณะ. (2564). อนาคตภาพคุณลักษณะของครูปฐมวัยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2562-2572). *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 9(4), 1681-1694.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2567). *การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: จรัสสินทวงศ์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษานองคาย เขต 1. (2567). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้น พื้นฐาน พ.ศ. 2566-2570*. เรียกใช้เมื่อ 19 สิงหาคม 2567 จาก <https://shorturl.asia/4MjYB>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567-2568*. เรียกใช้เมื่อ 17 สิงหาคม 2567 จาก <https://shorturl.asia/Q2Zr8>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561- 2580)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุไรพร นครธรรมและสุรางคณา มัณยานนท์. (2566). การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการ เรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มเครือข่าย ศรีเชียงใหม่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองคาย เขต 1. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 3(1), 131-137.
- Stefania Bocconi. (2012). *Innovating Learning: Key Elements for Developing Creative Classrooms in Europe*. Retrieved August 10 , 2024 from <https://shorturl.asia/K3VeA>.